

אמר רבא: נחזייה אנן האיך נפשוט: דתניא: תשעה באב שחל להיות בשבת,

מא-א

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת [דכשהוא חל בחול, אסור לאכול בסעודה המפסקת שני תבשילים, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין], אוכל ושותה בהם כל צרכו, ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו [בשעה שהיה מלך, ולא כשהיה הדיוט בזמן מלכותו].

חל להיות תשעה באב בערב שבת, אינו משלים התענית, אלא מביאין לו קודם שבת — כביצה ואוכל, כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה.

ותניא [ב"ח, ורבא הוא דמייתי ליה]: אמר רבי יהודה: פעם אחת היינו יושבין לפני רבי עקיבא, ותשעה באב שחל להיות בערב שבת היה, והביאו לו — קודם כניסת שבת — ביצה מוגולגלת [צלוויה רכה], והגמעה בלא מלח, ולא שהיה תאב לה, אלא להראות לתלמידים הלכה, שאין משלימין תענית בערב שבת.

ורבי יוסי אומר: תשעה באב שחל להיות בערב שבת, מתענה ומשלים.

אמר להן רבי יוסי לחכמים: אי אתם מודים לי בתשעה באב שחל להיות באחד בשבת, שמפסיק סעודת שבת מבעוד יום, שצריך לאכול מבעוד יום, ומקבל תענית עליו משגמר סעודתו ואף על פי שהוא שבת [רש"י. וכתב הריטב"א: דאתיא כמאן דאמר בפסחים דף נד: שתשעה באב בין השמשות שלו אסור?]

אמרו לו: "אבל" [אמת]!

אמר להם: מה לי ליכנס בה [בשבת] כשהוא מעונה, מה לי לצאת ממנה כשהוא מעונה, ואמאי פלגיתו עלי?!

אמרו לו: לא דמי. כי אם אמרת שמותר לצאת ממנה כשהוא מעונה, שהרי אכל ושתה כל היום כולו, תאמר, ליכנס בה כשהוא מעונה — דמסתברא לאסור — שלא אכל ושתה כל היום כולו¹⁴⁴.

ואמר עולא [רבא הוא דמייתי לה למיפשט בעיין]: הלכה כרבי יוסי, שמותר ליכנס בה כשהוא מעונה. ותפשוט נמי בהא דאיבעיא לך דמותר לאשלומי.

ותמהינן: ומוי עבדינן כרבי יוסי, שבתשעה באב החל להיות בערב שבת, מתענה ומשלים?!

ורמינהי: אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים, בחנוכה ובפורים, ואם התחילו בתענית עשרים או שלשים יום מקודם, ונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חדש אין מפסיקין מלהתענות בהן, דברי רבן גמליאל.

אמר רבי מאיר: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין, מודה היה שאין משלימין את התענית בחנוכה וראש חדש להתענות כל היום. וכן — אין משלימין — בתשעה באב שחל להיות בערב שבת. [וראה בתוספות, וברשב"א ור"ן ביאור לשון "מודה", דלמאן מודה רבן גמליאל].

144. וסברת רבי יוסי היא: דסוף סוף אם היה תאב לאכול או לשתות אסור לו לאכול ולשתות, נמצא שהוא מעונה, גאון יעקב.

פעם אחת הל תשעה באב להיות בשבת, ודחינוהו לתענית לאחר השבת, והתענינו בו — בעשירי בחדש — ולא השלמנוהו מפני שיום זה יום טוב שלנו היה.

ודייקנין כדי לאקשוויי: טעמא דלא השלמנוהו מפני שיום התענית עצמו, בשנה זו יום טוב היה, הא בכל שנה שהתענית היא בערב יום טוב היו משלימין, [ריטב"א].

וחזינן דמשלימין אפילו בזמן רבי אלעזר ברבי צדוק שהיה בדורו של רבן גמליאל [וכדתניא בביצה]?

אמר ומשני רבינא: שאני יום טוב זה שהוא יום טוב של דבריהם, שמתוך שמקילין בו עצמו ומתעניין בו תענית לשעות וכדחזינן שהתענו בו רק שלא השלימו, הקלו בו גם כן משלימין בו ערביות.

כלומר: כשהתענית בערב יום טוב [ריטב"א].

אבל שבת, הואיל ואין מתעניין בה שעות, אין משלימין בה ערביות "שהמשלים ערב שבת, מתענה במקצת שבת" [רש"י].

אמר רב יוסף — שחלה ושכח תלמודו — לא שמייע לי הא שמעתא דעולא, דהלכה כרבי יוסי משלימין.

אמר והזכיר ליה אביי: את אמרת ניהלן, ואהא אמרת ניהלן:

דתניא [בברייתא דמייתנין לעיל]: אין גזורין תענית על הציבור בראשי חדשים.

אמר רבי מאיר: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין מודה היה שאין

ותניא: לאחר פטירתו של [רשב"ג] [רבן גמליאל] נכנס רבי יהושע להפר [לבטל] את דבריו של רבן גמליאל, ולומר שמשלימין [בתשעה באב שחל להיות בערב שבת, גאון יעקב].

עמד רבי יוחנן על רגליו, ואמר: הו אנא דבתר רישא גופא אזיל. רואה אני שאחר הראש הולך הגוף. כלומר: צריכין אנו להלך אחר דברי הראשונים.

והרי כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו, עכשיו אתה מבקש לבטל דבריו?!

יהושע! אין שומעין לך, שכבר נקבעה הלכה כרבן גמליאל!

ולא היה אדם שערער בדבר כלום.

הרי חזינן, שהסכימו שאין משלימין ודלא כרבי יוסי?!

ומשנינן: בדורו של רבן גמליאל עבוד כרבן גמליאל וכדתניא בברייתא דמייתנין.

אבל בדורו של רבי יוסי — שהיה אחרי דורו של רבן גמליאל — עזבו דברי רבן גמליאל ועבוד כרבי יוסי.

והשתא תמהינן בהיפוך אברייתא: ואטו בדורו של רבן גמליאל עבוד כרבן גמליאל, שאין משלימין?!

והתניא: אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: אני (הייתי, אמנם בתורת חיים יישב הגירסא) מבני (סנאב) [סנאה, תוספות] בן בנימין [משפחה משבט בנימין שנפל להן גורל להקריב קרבן עצים — שמקריבין עצים על גבי המזבח — בעשרה באב, ויום טוב היה להם ביום זה לעולם].